

A JÉZUS SZÍVE-TISZTELET DOGMATIKAI ÉS VALLÁSOS ÉRTÉKEI

Tanulmányunk célja: röviden megmutatni, mennyi erő duzzad a Jézus Szíve-tiszteletben a dogmatikus oldalról a gyakorlati vallásos élet felé haladva, s hogyan valósulnak meg benne az igazi vallásosság nagy és mellözhetetlen követelményei.

Jézus Szíve mint a hitigazságok középpontja

Nem szabad, hogy az ember vallásos magatartását csupán szubjektív elhatározása alapozza meg; inkább az igazság és az értékek objektív világából kell kinőnie. Más szóval: vallásosságunk legyen dogmatikailag megalapozott, alakuljon ki a hitből és a kinyilatkoztatásból. Minél mélyebben gyökerezik a vallásos élet a hitigazságokban, minél inkább ott a középpontja, annál termékenyebben tud kibontakozni a fejlődés általános törvényei szerint.

Vessük fel tehát először is a kérdést: melyek az egyházi Jézus Szíve-tisztelet dogmatikus értékei. Persze nyomban el kell ismernünk, hogy a szokásos Jézus Szíve-tisztelet gyakorlói egyáltalán nincsenek teljes tudatában ennek a gazdagságnak, sőt éppen ezen a területen a jámbor gyakorlat sokszor nagyon is messze távolodott a teológiától. Ezt a tényt azonban nem szabad az igazi Jézus Szíve-tisztelet terhére írunk. Értsük inkább nyomatékos sürgetésként, és tárjuk fel, engedjük hatni lelkipásztorkodásunkban az eddiginél sokkal jobban a dogmatikus alapokat és összefüggéseket. A következőkben megmutatjuk a „Jézus Szíve-teológia” központi helyét. Nyílt lehetőség marad, hogy más vezérgondolatból kiindulva is felépíthetjük az igazságok rendszerét, s arra is épp oly termékeny vallásos életet alapozhatunk. Mégis fölvehetjük az a kérdést, nem vezet-e el Jézus Szíve titkának dogmatikus szemlélete a hitigazságok magvába.

Az egész világtörténelemnek, az emberiség történetének koordinátangyelye, Isten és ember kegyelmi találkozásának legbensőbb helye ugyanis Krisztus keresztje; ugyanakkor az ember Isten iránti vallásos odaadásának a helye is. Es ennek a keresztnek a legközepe az Úr átvert szíve. Ha ezt a titkot teljes tágasságában és mélységében szemléljük, összefut benne a katolikus hitigazságok minden fő sugárvonala. A szentséges Szív titkával összekapcsolódik a Szentháromság és az üdvösség titkának minden nagy igazsága.

A szeretet háromege Istenének megnyilvánulása

A kereszt függőleges vonala túlmutat magán, bele a háromege Isten, a végtelen Szeretet legbensőbb titkába. Az átvert szívű, megfeszített Krisztus történelmi megjelenésében úgy tárult fel előttünk, hogy Isten a szeretet, ahogyan pusztá szó nem adhatja tudtul, — még Isten kinyilatkoztató szava sem. Mert ez a keresztre fölemelt Krisztus, akinek szívéből minden csepp

vér kifolyt, „a láthatatlan Isten képmása”. „Aki engem látott, látta az Atyát.” Az átvért, kiüresedő szív szimbólumában, a végső odaadásnak ebben a jelében mint egy kapun át megismerjük az önmagát odaajándékozó isteni szeretetet. Ez a szeretet jelül átdöfött szív egyszerre középpontja a golgotai Krisztus-alaknak, és szimbóluma annak, hogy az önzetlen, ajándékozó szeretet Isten titkának a lényege. Ez Jézus Szívének első dogmatikus üzenete: Isten a végtelen szeretet! Szeretet önmagában és szeretet minékünk!

De a végtelen szeretetnek ez az Istene éppen szeretetének titkában hármas: Atya, Fiú és Szentlélek. Az átvért, vérző szívű Megfeszítettben a legfőbbesebb Szentháromság legmegragadóbb kinyilatkoztatását is szemlélhetjük.

Próbáljuk ezt az igazságot kissé megmagyarázni:

Az átvért, vérző Szív képében az Atya ajándékozó szeretete még jobban megnyilvánul, mint a megtestesülés csodájában; ez annak következetes folytatása és beteljesedése. „Úgy szerette Isten a világot”, — nemcsak úgy, hogy „nem kímélte egyszülött Fiát”, hanem hogy emberi szívet vétetett föl vele, és engedte, hogy ez az emberi szív, amely egyúttal Isten szíve, elvérezzék értünk. Ez volt atyai szeretetének bizonyosága a bűnös ember iránt. Még mélyebbre hatolva: az, hogy az Atya kereszthalálra adja Fiát és engedi elfolyt szíve vérének, a látható eseményen túl jelzi, mekkora utat tett meg a Fiú az istenség belsejéből, az Atyától befelé a világba. Elment egészen „a kapukon kívülre” és szíve kiüresítéséig!

De láthatóvá válik itt a Fiúnak az Atya szeretetére felelő odaadása is. Ebben az esti áldozatban beteljesedik a Megtestesült reggeli imája: „Íme jövök, hogy megtegyem akarodat. Törvényed szívem legbensejében él.” Jézus egész életének következetes engedelmsége „mindhalálíg engedelmes” szívében gyökerezik, és megint nem más, mint annak az isteni odaadásnak meghosszabbítása a világba, amellyel a Fiú Atyja felé fordul. Az Atya akarata szívének szerelme, szívének szenvedélye.

Ezért az átvért Szívben mindenekelőtt az ember Jézus szívbeli odaadása nyilvánul meg valóságosan a mennyei Atya iránt. De még mélyebben nézve az örök Fiú végső odaadásának jele a mennyei Atya iránt a Szentháromság titkában. Mert a Fiú mindig szívből, azaz lényge legbensejéből és ezért a legtisztább szeretetből adja magát az Atyának: a történelmi időben a kereszten, és a Szentháromság történelem feletti életében mindörökké.

Atya és Fiú szerető egymáshoz hajlásából származik a háromságos élet titkában, örökös „gyümölcsként” és „adományként” a Szentlélek. Ha tehát igaz, hogy Atya és Fiú lényegi, isteni viszonya jelképesen és valóságosan is láthatóvá lesz a Keresztrefeszített átvért szívében, akkor ennek a titoknak a Szentlelket is ki kell nyilatkoztatnia. Akkor ő a gyümölcse annak, hogy az Atya kiszolgáltatta Fiát, és a Fiú odaadja magát Atyjának.

Valóban: a Jézus halálra adott szívéből kifolyó vér és víz a Szentlelket jelképezi, mint a megváltás minden javának teljességét és foglalatát. Már az

őszövetségi jövendölések a forrás felbuzgó vizében szemlélték a messiási üdvösség javait. Maga Jézus is alkalmazta ezt a képet, erről beszélt a szenvedése előtti utolsó sátoros ünnepen a jelképes, prófétai értelmű vízmerítő körmenet alkalmával. „Ha valaki szomjazik, jöjjön hozzám, és igyék, aki hisz bennem!” És János magyarázóan hozzáfűzi: „Ezt arról a Lélekről mondta, amelyet a benne hívők kapnak meg. A Lélek ugyanis még nem jött el, mert Jézus nem dicsőült még meg” (Jn 7,37-39)¹. A megdicsőülés órája azonban Jézus saját szava szerint (Jn 12,28; 13,51; 16,5; 17,4-5) a golgotai odaadás a kereszten és annak beteljesedése, a feltámadás. Ezért amikor nagypénteken befejeződött a passió, a szentháromságos élet mélyeiből feltörnek az üdvösség forrásai. Attól az órától fogva állandóan „kiömlik a Lélek minden testre”.

Ha így nézzük a kereszt eseményét: nem csupán úgy, ahogy szemünk előtt lejátszódik, hanem mint mélyebbre mutató szimbolumot, és megfejtsük átfogó értelmét, akkor megsejtjük a bibliai Jézus Szíve-kép trinitárius körvonalait: a megfeszített Krisztus átvért szívében át hívó szemünk a háromságos Szeretet titkába hatol.

Sajnos népies Jézus Szíve-tiszteletünkben hiányzik ez a szentháromságos elmélyítés. Ez a tisztelet többnyire megreked Krisztusnál, sőt gyakran már az ő emberi oldalánál. Nagyon helytelenül. Mert minden leszállás kezdete az Atya szíve; Szűz Máriának, az Egyház képmásának közvetítésével válik a Fiú szívében a világ szívévé, és így találja el a mi szívünket. Ezért viszont a szív fölfelé vezető útját is végig kell járni: a Szentlélekben, a Fiú szívében keresztül az Atya szívéig!

Az üdvösség megvalósulása során — természetesen a kellő fenntartásokkal és megkülönböztetésekkel — mindnyájan egy szívvé leszünk Krisztusban: a Fiú szívévé az Atya előtt. Ez minden Jézus Szíve-felajánlásnak és a szívcsere minden misztikus élményének mélyebb értelme is: Krisztussal, Krisztus által, Krisztusban, tehát az ő szívével egyesülve járjuk az Atya iránti odaadás útját!

Krisztus mindenestül közvetítő. Ezért szíve is egészében üdvösségközvetítő szerepet tölt be az Atya szíve és az ember szíve között. Ha a Jézus Szíve-tisztelet ismét jobban figyel erre a lényege szerint trinitárius felépítésre, nemcsak saját maga gazdagodik szerencsésen, hanem ezenfelül könnyebben kapcsolatot talál a liturgikus vallásossággal is, hiszen ez utóbbi lényegileg Krisztus közvetítő szerepének igazságából él, ez az iránya.

Az üdvösségre vonatkozó tanítás összefoglalása

Nemcsak a kereszt felfelé meredő ága mutat a Szentháromság benső titkára. A kereszt egyben belegyökerezett földünkbe, ez a föld issza be a

¹ A jánosi idézet tagolására vonatkozólag lásd J. Heer könyvének ugyanebben a számban található ismertetését.

Megváltó szíve vérét. Így fut össze az átvért szív titkában a keresztény üdvösségtan minden sugárvonala is. Hiszen ez a szív mindannyiunkért adta oda magát. Ahogy ő maga az üdvösség minden kegyelmének forrása, úgy fakad titkából az üdvösség minden üzenete. A Jézus Szíve-tisztelet ilyen üdvösségtörténeti szemlélete nagyban gyarapodhat, ha visszapillantunk az egyházatyák teológiájára, mert itt az ő Jézus Szíve-teológiájuk központi gondolataira bukkanunk.

Igy például Jézus Szíve titkában a legmegkapóbb híradást találjuk meg arról, hogy Isten valóban és fogyatkozás nélkül emberré lett az emberek üdvösségére. Ez nem csupán utólagos belemagyarázás Jézus Szívének értelmezésébe. Ellenkezőleg: János apostol evangéliumával az isteni Logosz megtestesülésének teljes komolyságát akarja megvédelmezni mindenféle szellemi gnóziással szemben. Ezért áll könyve tetőpontján (19. fej.) a Krisztus oldalának átdöféséről szóló tudósítás. Ezzel tanúságot kíván tenni mind a két igazság: a megtestesülés és az üdvösség mellett.

Először is az isteni Logosz valóságos embersége mellett. Mert nem csupán valami látszattest szenvedett itt látszólag — tehát valójában nem szenvedett. Hanem egy fizikai szívvel rendelkező igazi test lett a halál zsákmánya. Az első János-levél továbbviszi ezt a vonalat az üdvösség valódisága felé: megváltásunk nem csupán a Lélekből származik, hanem az emberré lett Isten húsából is, Krisztusnak a keresztihalálban feláldozott testéből, önmagát odaadó szívének véréből (vö. 1Jn 5,6).

Ezért a megtestesülésnek ezt a rendjét Jézus legszentebb Szívének titka hangsúlyozottan mint a bűntől való megváltást hirdeti. Mert az átvért szívű Megfeszített Isten Báránya, aki magára veszi, és ezzel tőlünk elveszi a világ minden bűnadósságát. Ezt a szívet a mi szívünk gonoszságai miatt sebeztek meg. Ő az a nagy engesztelő áldozat, amelyet már Jeremiás próféta jövendölése szerint is mindnyájunkért adnak oda zálogul (Jer 30,21). Tehát az átvért szív titkában az üdvösség rendjének más képeinél és titkainál még mélyebben és még megragadóbban jelenik meg a megváltás igazi jellege: az, hogy a szív szerető áldozati engedelmessége hozza létre, bőséges váltságul a bűnös vonakodásért. A Megváltó szíve vérének kiömlése a legkifejezőbb szimbólum annak a kenózisnak, kiüresedésnek a beteljesülésére, amely a filippi levél szerint a megváltás központi titka (2,5-10).

Ezért az átvért szívnek ez a képe lényegszerűen a látszólagos hiábavalóság jeleit hordja magán. Ez hozzátartozik a megváltás rendjéhez. Szeretet, amely a végsőkig odaadja magát, és ezért — legalábbis úgy látszik — csak gyalázatot és hálátlanságot, hidegséget és közönyt kap, úgyhogy mintha hiába ömlött volna vére, hiába adta volna oda szívét. A tehetetlenül kiszolgáltatott szeretet legmegkapóbb képét látjuk itt. Mert mi kiszolgáltatottabb, mint egy keresztrefeszített védtelen szíve! De éppen így táruul fel a megváltás legbensőbb titka: Isten azoknak adja oda átvért szívét, akik átvérték. Így akarja beteljesíteni a megváltást: a minden gyalázatnak és méltánytalanságnak ki-

tett, kiszolgáltatót szív tehetetlensége hajlítsa meg végre a mi büszke szívünket, gyullassza föl hideg szívünket!

Egy harmadik titok is feltárul itt előttünk: mert Krisztus megtestesülése és a világ megváltása térben és időben az Egyház által folytatódik. Ezért az Egyház is benső összefüggésben áll az átvert szív titkával. Az egyházatyák teológiája a hit mélyreható tekintetével kettős vonatkozást fedezett fel az Egyház és Jézus Szíve között, mindkettő a Szentírásra támaszkodik: születés és menyegző.

A kereszten Jézus Szívéből titokzatos módon megszületik az Egyház. Amit valaha Éva teremtése jelképezett Ádám oldalából, az teljesedik be itt: a kereszthalálban szunnyadó második Ádám, Krisztus megnyitott oldalából születik szent jegyese, a szűzi Egyház. Az az igazság, hogy az Egyház az Úr Szívéből születik, a patrisztikus Jézus Szíve-tanítás magvához tartozik, és azóta sohasem ment feledésbe. Még ma is halljuk visszhangját a Jézus Szíve-liturgia himnuszában: „Ex corde scisso Ecclesia, Christo iugata nascitur — Ez átvert Szívéből születik az Egyház, Krisztus jegyese.”

Az Egyház születésének gondolatával összekapcsolódik menyegzőjének titka Krisztussal, a vérvőlegénnyel. Mert a születés órája egyben a menyegző órája is. Piros és fehér a menyasszony ruhája: vér és víz a Vőlegény szívéből. Az Úr a saját szívét adja az Egyháznak, hogy tőle megkapja a megváltott ember szívét.

Igy tehát az Egyház az átvert oldalú Krisztus szívének titka. Ennek a fölismerésnek kellene egyoldalúan jogi egyházképünket elmélyítenie, Krisztus titokzatos teste Krisztus Szívének patakzó forrásából éli!

Az Egyháztól a teológiai vonal a hét szentség titkával folytatódik. Panaszkodunk, hogy ígehirdetésünkben a szentségek túlságosan „dologivá” váltak. De máris kétségtelen fordulat tapasztalható: megint inkább Krisztushoz és az Egyházhoz való viszonyukban nézik őket. A szentségek olyan teológiai szemlélete, amely Krisztus megtestesülése titkának továbbsugárzását, a Kereszt ősszentségének eszközeit, az üdvösség kegyelmeinek hordozóit látja bennük, termékenyen visszavezethető Jézus Szívének titkára. Ezzel értékesen gazdagodik mind a Jézus Szíve-tisztelet, mind a szentségekhez járuló jámborság. Amint Jézus Szíve és az Egyház egyetlen bensőséges egységet alkot, éppúgy a szentségek is mindkettővel szoros kapcsolatban állnak. Közvetlenül szemlélve a szentségek a jegyesi Egyház anyai termékenységből fakadnak, amellyel állandóan szüli és táplálja, gyógyítja, erősíti és a tökéletességre vezet gyermekeit. De ez az egész anyai életerő Jézus Szívéből árad az Egyházba.

Ezért a Jézus Szívéből fakadó vér- és vízfolyam valóságosan szimbolizálja a hét szentséget. A víz közvetlen képe a keresztségnek, amely tisztára mossa az embereket az első Ádám vétkétől, és a második Ádám tagjaivá teszi őket. A vér közvetlen képe az Eucharisztíának, a legfölségesebb szent-

ségnek, amely felé a többi irányul. Mint ahogy az atyák teológiájában a kereszthalál menyegzős napként jelenik meg, éppúgy az Eucharisztia lényege szerint menyegzői szentség, a léleknek e világon megvalósuló legteljesebb részvétele Krisztus és az Egyház menyegzőjében. És mert menyegzős szentség, azért kiemelkedő értelemben a szív szentsége is.

A keresztség és Eucharisztia két fő szentségében ott rejlik a hét szentség teljes bősége. A Megfeszített átvert szívéből állandóan árad a hét-szeres folyam, és így beteljesedik Jézusnak az utolsó sátoros ünnepen tett ígérete.

Ezzel elérünk a megváltás dogmatikus szerkezetének beteljesüléséhez: mert az Egyház a szentségek által közvetíti nekünk a kegyelmek bőségét Jézus Szívéből. A vér- és vízfolyam lényegében a kereszt minden kegyelmének folyama; állandóan áramlik, és magával sodor az örökéletbe. Egyszer majd az új Jeruzsálem folyamává változik, amelyről a Jelenések Könyve beszél, és Ezekiel próféciája a templom jobboldalán előtörő folyam képében.

Így az átdöfött szív a János-evangéliumban és a megölt bárány a Jelenések Könyvében az időben éppúgy, mint az örökkévalóságban az isteni élet forrása a megváltottak számára. Földi vándorútunk idején a Megfeszített szívéből isszuk az új életet. A mennyei Jeruzsálemban a feláldozott Bárány itat kimeríthetetlen forrásából.

Már ezek az utalások is megsejtetik velünk, hogy a Jézus Szíve-titok dogmatikus szemlélete csakugyan a kinyilatkoztatás nagy titkainak és az üdvösség alapvető valóságainak metszőpontja. A keresztény életünket alakító minden nagy hitigazság felé ebből a Szívből tartanak a vonalak, és megint benne futnak össze.

Megkülönböztettük a dogmatikus igazságok két csoportját: az Istenről és az üdvösségről szóló tanítást. De a megfeszített Krisztus szívének titka ennek a két főcsoportnak is metsző- és érintkezési pontja. Mert éppen ebben az önmagát áldozatul adó szívben tör be végleg veszett világunkba a szentháromságos szeretet titka, és ajándékozza meg az üdvösséggel. És a megnyílt Szív kapuján át, az Úr szívével való kegyelmi életközösségben megtaláljuk az utat hazafelé a Szentháromság egy Istenhez, aki örök szeretettel von szívére.

Tehát már Jézus Szíve titkának dogmatikus szemléletét is nem sejtett egyetemesség, roppant tágasság és mélység jellemzi. Ehhez járul egy további tényező: Panaszkodunk ma dogma és vallásgyakorlat végzetes távol-sága és idegensége miatt. És el kell ismernünk, hogy sajnos a Jézus Szíve-ájtatosság egyes népies formáit is túlságosan kevésbé irányítja a dogma. A valóságban egyáltalán nem kellene így lennie. Mert a dogmatikai alapok valóban megvannak, és minden gyakorlati Jézus Szíve-tiszteletet megelőzően már ott a történelemben az egyházatyák gazdag Jézus Szíve-teológiája. Ezért

ha ma termékenyvé akarjuk tenni a Jézus Szíve-tiszteletet, megint sokkal inkább vissza kell nyúlnunk ennek az ezeréves hagyománynak kincseihez. Akkor itt is meg fogjuk tapasztalni, milyen életalakító ez a teológia, és milyen megalapozott teológiailag az Egyház Jézus Szíve-tisztelete.

A vallásos életalakítás értékei

Ha igazán felfogtunk egy igazságot, az mindig termékeny lesz az életben. Ezért a Jézus-Szíve-titok imént vázolt dogmatikus gazdagságából szükségszerűen értékes vallásos életalakítás hajt ki. A következő utalásokban csak néhány lényeges elemet akarunk kiragadni, hogy megmutassuk a Jézus-Szíve-tisztelet vallásos termékenységét. Ezek a megállapítások sem lépnek fel a monopólium igényével. Mindegyik érték meglehet más vallásos alapbeállítással is. Nyugodtan nyitva hagyhatjuk a kérdést, meg lehet-e őket másutt is olyan bőségesen és olyan harmonikus egységben találni, mint a Jézus Szíve-tiszteletben. Csak arról van szó, hogy pozitíven megmutassuk az igazi mély Jézus Szíve-tisztelet valódi értékeit.

Termékeny bensőség

A Jézus Szíve-tisztelet középpontjában az Úr egész gazdag benső élete áll, le egészen legmélyebb gyökeréig: az Atya és az emberek iránti szeretetig. Ezzel szükségszerűen rámutat az Úr bensejére. Megtanít, hogy ne csak szavait és tetteit ismerjük, hanem eljussunk forrásukig. Így a Jézus Szíve-tisztelet már tárgyával állandó felszólítás a bensőségre.

Természetesen másfelől csak az az ember képes igazán megérteni Jézus Szívét, akiben legalábbis komoly vágy él a bensőség után. A természeténél fogva felszínes és erősen kifelé forduló, vagy pedig önközpontú jellem sohasem jut el a Jézus Szíve-tisztelet mélyebb megértésére. Akinek viszont szeme és nagyrabecsülése van az igazi belső élet iránt, azt éppen Jézus Szívének szemlélete fogja mind mélyebbre vinni a termékeny bensőségben, és megérleli benne a szív mély jámborságát, ellentétben a csak szavakban megnyilvánuló jámborsággal. Nem kell sokat bizonyítani, mennyire szükséges ez a bensőség nemcsak általában, a vallásos élet legbelső értelménél fogva, hanem a mi korunkban különösen is. Hiszen a nyugtalanság és hajsza légkörében élünk, szívünk minden rostjával kifelé csábít a világ, minden jóakarat ellenére csak nehezen jutunk el belső nyugalomra és összeszedettségre. Ezért az erős centrifugális irány egy még nagyobb ellenkező, befelé húzó erő után kiált. Az igazi Jézus Szíve-tisztelet minden bizonnyal ilyen megnyugtató, rendező, bensőséget adó mágneses hatást gyakorol. Még a papok és laikusok egyházi apostoli munkáját is fenyegeti, hogy külsőségesé válik, puszta üzemmé, szervezéssé és rutinná. Nagyon is könnyen megfélemezünk azokról az életadó forrásokról, amelyekből az apostoli tevékenységnek táplálkoznia kell: az imádság, a szemlélődés, a kegyelem forrásaiból.

Apostoli buzgóság

De a Jézus Szíve-tisztelet és az apostolság nemcsak az igazi bensőség közvetítésével áll termékeny kapcsolatban. Jézus Szívének titka önmagában hordja az apostoli munkát gazdagon megtermékenyítő erőket. Hívó szív nem láthatja anélkül Jézus szívének, ennek az önmagát másokért utolsó csepp vérig felemészítő szívnek a képét, hogy erős ösztönzést ne érezzen hasonló önzetlen és áldozatkész odaadásra a lelkek szolgálatában. Ezért a fordítottja is áll: az apostoli elzántság hiteles mértéke az egyéni Jézus Szíve-tisztelet valódiságának és mélységének. Gyanús az a Jézus Szíve-tisztelet, amely semmiféleképpen sem sürget az apostolkodásra, ha másképp nem, a szerető szolgálat, az ima és az áldozat alakjában.

De Jézus Szívében megragadóan látjuk a nagy apostoli erőnyeket is: az alázatot, az engedelmességet, a lelkekért való buzgalmat, az Istenbe vetett bizalmat stb.

A Jézus Szíve-ájtatosság a legjobb orvosság „a cselekvés modern eretnoksége” ellen (XII. Pius), amely éppen az apostoli munka terén is pusztítóan terjed. A megváltás középpontjában nem a mi aktivista értelemben felfogott tettünk áll, hanem az áldozat! Ezért minden igazi apostolság cselekvés és szenvedés egyensúlyát követeli meg. Ha a Jézus Szíve-tisztelet ebben az értelemben „passzív” jegyet hord, akkor ez a passzív vonás csak utánzása annak a „passzív” ismertetőjelnek, amelyet a keresztben az egész kereszténység magáénak mondhat.

A kegyelem elsősége

Az áldozat hangsúlyozásával még valami szorosan összefügg: Az Egyház Jézus Szíve-tiszteletében erősen kiemelkedik a kegyelem elsősége. Természetesen minden igazhitű kereszténynek, minden igazi vallásoságnak valania kell, hogy a kegyelem összemérhetetlenül felülmúlja a természetes javak értékét, és hogy föltétlenül szükséges, megelőz minden emberi cselekvést az üdvösség rendjében. Az Egyház elítélte az ezzel ellenkező felfogásokat, a pelagianizmus és szemipelagianizmus eretnokségét. De ez az elítélés nem akadály annak, hogy minden időben ne legyen elég sok gyakorlati pelagiánus és szemipelagiánus: olyan emberek, akik kelleténél nagyobb jelentőséget tulajdonítanak az ember természetes erőinek és saját tevékenységének, s a kegyelemben csupán segítő, megkönnyítő, megszépítő erőt látnak.

Ezzel szemben Jézus Szívének titka minden bizonnyal az isteni kegyelem fönségéről, gazdagságáról és termékenységről szóló ünnepélyes üzenet. Gondoljunk csak a vele kapcsolatos egész dogmatikus valóságra: az Egyház és az egész üdvözülés természetfölötti szemléletére, a szentségek jelentőségére stb. De még az áldozat és engesztelés gyakorlati követelményeiben is a kegyelem primátusának ez a keresztény alaptörvénye érvényesül.

A kedély ápolása a vallásos életben

A Jézus Szíve-tisztelet egy további vallásos értéke inkább a lélektani szemlélet síkján található: Az Úr Szíve iránti ájtatosság nagymértékben ápolja a kedély erőit az egész vallásos élet hasznára.

Népies Jézus Szíve-tiszteletünk kétségtelenül nem egyszer esett abba a hibába, hogy túlságosan felfokozta az emocionális oldalt, imákban, énekekben meg is hamisította az érzelmi életet. De az értékes erőkkel való visszaélésnek nem szabad bennünket visszatartania ezeknek az erőknek helyes bevetésétől. Ma mélylélektani ismeretek alapján az előző racionalista nemzedéknél ismét hajlandóbbak vagyunk arra, hogy helyesen értékeljük és komolyan vegyük az érzelmi erőket. Persze minden nehézség nélkül alávétjük magunkat annak a követelménynek, hogy minden igazi jámborságnak világos ismereteken és céltudatos akarati magatartáson kell épülnie. A hit megismerése, önmegtagadó aszketikus igyekezet és pozitív törekvés a keresztény magatartásra feltétlenül hozzátartozik a vallásos élethez. De még nem meríti ki. Mert az ember nem csupán értelem és akarat. Minél gazdagabb az embersége, annál mélyebb kedélye is van. Ezért az olyan embernek, aki csak az értelmét és akaratát ápolja, el kellene nyomorodnia, vallásos téren is, sőt éppen ezen a téren. És egy szép napon az elnyomott, megerőszkolt emocionális erők szörnyű bosszút állanak.

A Jézus Szíve-tisztelet ugyan szintén szolid hitigazságokon épül, és a legerősebb felszólítást intézi az akarathoz, az erényekre való törekvéshez stb.; de bizonyos, hogy nagymértékben ébresztgeti és alakítja a kedély erőit is. Ezzel segít az embernek, hogy teljesen és egészen ember legyen legmélyebb kapcsolata, az Istenhez való viszony terén. A Jézus Szíve-tisztelet által gazdagon ápolott kedélyi erők tehát nem pusztá barokk ékesítményei a vallási életnek, amelyekről könnyen lemondhatunk. Hanem amikor a szív fogalmába mindig belefoglaljuk az érzelmi és emocionális erőket is, ezzel egyben kijelentjük, hogy a kedély olyan mélységekbe nyúlik, amelyek a logikus értelemnek és a célratörő akaratnak önmagukban nem hozzáférhetők.

Korunkban az emberi élet és az emberi kapcsolatok nagyon is dologivá süllyednek, csak a célszerűséget szolgálják, és így elszegényednek. Ezért kétszeres okunk van, hogy a kedélyi adottságokat is ápoljuk. Már pedig a kedély és a legnemesebb emberi szenvedélyek legnagyobb fokú és leggazdagabb kibontakozása történik Jézus Szívének szemléletében, amikor szeretettel részt veszünk örömeiben, szenvedésében, ujjongásában és bánatában, boldogságában és bajában, és így állandóan növekszik emberi szívünk élet-és szeretet-egysége Krisztus szívével.

Ha így a Jézus Szíve-tisztelettel a kedély gazdag erőit ápoljuk, ezzel egyáltalán nem hamisítjuk meg ennek az áhítatnak vallásos jellegét. Hiszen a kedély minden kibontakozása csak annál mélyebb odaadásra ösztökéli az embert és szívét Isten iránt, tehát igazi vallásos magatartásra segíti. Minél

igazabban ember az ember, annál könnyebben szólhat hozzá Isten, és annál közelebb áll Teremtőjéhez és Atyjához.

A szeretet titkában

Jézus Szívében a legtisztább szeretet él. Hiszen személyiségének magva a szeretet. Ez életének és halálának hajtóereje is. A szeretet tehát a kereszténység és a keresztény élet lelke is. Nem hiába áll hitünk középpontjában az a hatalmas szó, hogy Isten a szeretet; és boldogan tapasztaljuk, hogy irántunk is csupa szeretet. Ezért nemcsak okoskodó értelmünkkel, hanem szívünk mélyéből fel kell fogunk, hogy szeretnünk kell, szeretnünk szabad „egész szívünkéből”.

De mind a kettő: Istennek az ember iránti szeretete és az ember Isten iránti szeretete megragadóan vált láthatóvá a kereszten Krisztus átvett szívében: az Atya csodálatos szeretete és a Fiú odaadó szeretete.

Bizonyára más titkokon is lángra gyúlhat az ember szeretete Isten iránt, hiszen azok is a szeretet megnyilvánulásai: a betlehemi jászol, a Golgotára fölvívó keresztút, az Oltáriszentség csodája. De az Úr Szívében a legmegkapóbb alakban találkozunk Isten szeretetmegnyilvánulásainak foglalatával és teljességével. Ezért is ajándékozta az Úr a mi korunknak, a szeretet elhídegülése korának különös hangsúllyal a szívnek ezt a jelét és titkát. Azt akarja, hogy gyújtó felhívásként hasson a gondolkodást és tetteket egyaránt átfogó szeretetre, az Isten és ember iránti szeretetre. De nemcsak hív bennünket a szívnek ez a titka, hanem a belső izzást és erőt is megadja, hogy feljünk.

Kereszténységünk túlságosan józanná vált. Megint szükségünk van a pünkösdi Lélek szent mámorára, arra a mámorra, amely ugyanannak a Jézus Szívéből áradó Léleknek erejében egyúttal józan is: „Laeti bibamus sobriam ebrietatem Spiritus — Vidáman igyuk a Lélek józan mámorát!”

Teljes tisztelet a Codex Iuris Canoniceknak és az egyházszervezetnek! Lényeges szerepet töltenek be Isten Országában. De nem borítják lángba a világot. Erre egyedül a szeretet képes — vagy a gyűlölet! És minthogy a gyűlölet olyan félelmetesen dolgozik, a szeretetnek is meg kell tennie a végső döntést. Csakhogy emberi szeretetünk kútfői kiapadtak. De isteni forrásuk fogyhatatlanul buzog a megfeszített Krisztus átvett szívéből.

Belső személyes egység Krisztussal

Hadd mutassunk rá a Jézus Szíve-tisztelet még egy végső vallásos életértékére. Ez egyben minden mást összefoglal és teljesen elmélyít. És ez az emberszív benső, személyes egysége Krisztus szívével.

Az igazi keresztény jámborság mindig Krisztus-központú. Ezért egyes keresztények más úton jutnak el az Úrral való szoros, meleg egységre. De áll a fordítottja is: Minél szorosabban egyesült valaki Krisztussal, annál közelebb

áll a szent Szívhez, és annál rokonabb jámborsága a Jézus Szíve-tisztelettel.

De a keresztény jámborság egyetlen formája sem él olyan tudatosan és bensőségesen a lélek Krisztus Urunkkal való egységéből — a kegyelem és a hit alapján —, mint a Jézus Szíve-tisztelet. Ősi mintaképe János apostol az Úr szívében az utolsó vacsorán. A misztika boldogító bepillantásokat adott ebbe a bizalmas szívbeli viszonyba a szívcsere gyakran ismétlődő élményével, Szent Luitgardtól Sziénei Sz. Katalinon át Alacoque Sz. Margit Máriáig. De ezeknek a misztikus képeknek tárgyi magva a Jézus Szíve-tisztelet lényegéhez tartozik.

Igy lesz éppen a Jézus Szíve-tiszteletben a kereszténység igazán személyes vallásosság: mert a középpontjában egy személy áll, és ezt a személyt nem csupán külső megjelenésében, hanem legbensőbb magvában és forrásában ragadjuk meg. De az önmagát átadó hívő felajánlás is személyes, kétféle értelemben is: Az emberi személy legbensőbb gyökeréig nyúlik. És ezért minden egyes embernél — hiszen mindegyik megismételhetetlen személyiség — személyes abban az értelemben is, hogy csak ő képes így rá, senki más. Vannak persze a Jézus Szíve-tiszteletnek közös külső formái és belső fejlődésének közös alapvonásai. De ezeken az általános formákon és alapvonalakon belül annyi fajtája van, ahány Jézus Szívét tisztelő szív.

Ahol az Isten Lelke, ott szabadság van.

Ezért minden embernek szabad, sőt kötelessége saját vallásossága útján haladni Isten felé, úgy, ahogyan a Szentlélek az Egyházon belül mindenkinek külön-külön megmutatja.

De ugyanaz a Szentlélek mutatja meg nekünk eszköze, Alacoque Margit Mária és az Egyház szava által nyomatékosan Jézus Szíve titkát.

Paray-le-Monial felszólítása minden kereszténynek szól. De mindegyiknek a maga módján kell valóra váltania ezt a kötelezettséget.

Forrás: Josef Stierli (hrsg.): Cor Salvatoris. (Herder) 248-270.

Löffler Mária

ISTEN ADJA A NOVEKEDÉST

Damian Deveuster, a leprások apostola

1. 1840 január 3-án született Belgium flamandok lakta vidékén, egy brabanti kis faluban, Tremelóban egy nyolcgyermekes parasztcsalád fia, Josef Deveuster. Életerős, eleven, jóeszű gyermek volt, de indulatos természetű is. Szülei, tanítói mély vallásosságot ültettek lelkébe. Még kisgyerek volt, amikor eltűnt egy zajos búcsúi mulatságból. Nagyapja jól sejtette: a templomban kuporogva imádkozott. Az édesanya esténként jutalmul a szentek életéből olvasott fel gyermekeinek. Ennek hatására egy nap rávette pajtásait, hogy